

הכנס הראשון של אלמנות חללי צה"ל הפך לטימות

אלמנות הצנע

מול

אלמנות המכונות



מלחמת תש"ח

רחל תפוחי, שהתאלמנה במלחמת העצמ"ת אות בירושלים, זעקה בכנס: "אנחנו וילדינו סובלים עד היום... חיינו בעוני ונשארנו בחוסר כל אחרי מות בעלינו"

מטיידה אטיה היא אלמנה, אלמנת מלחמת תשע שנים בלבד היתה נשואה. תשע השנים הטובות. בעלה, קבלן במיקצועו היה מביא כל חודש הביתה 2700 ל"י לפחות. העתיד נראה מלא הבטחות. כשנהרג מסגיעת פגז ב"קרב על הרמה במלחמת ששת הימים, היתה מטילדה הממושקפת בחודש השביעי להריגה. היום היא בת שלושים וחמש, עייפה, חסרת תקווה, נאבקת על כל יום שעובר ונוטה לדיכאונות חריפים. "את ההודעה על המוות של בעלי קיבלתי בטלפון. מאז אני לא זוכרת כלום", היא מספרת. לא מה עשיתי ולא מה אמרתי. אני לא רוצה לזכור. היו לי אז חמישה ילדים ואחד בדרך. הם היו שואלים אותי כל הזמן: איפה אבא ומתי הוא יחזור מהמלחמה? ואם הוא גיבור או למה הוא מת? הפסיכולוגית אמרה לי להגיד שאבא בשמים. אז עכשיו הם שואלים אם הוא יירד אלינו בחזרה יחד עם הגנש.

יש לי שניים וחצי חדרים. שתי מיטות ברזל כפולות, וארון בגדים אחד. ועם זה אני צריכה להסתדר. כי כסף לקנות משהו חדש אין לי. כבר שש שנים שלא קניתי בגד ואת הנעליים קנתה לי אחותי במתנה. לעבוד אני לא יכולה עם ששה ילדים בבית. ומישרד הביטחון אני מקבלת בערך 940 ל"י לחודש. או איך אפשר להסתדר עם זה? שיבואו אלי נציגי מישרד הביטחון ויראו את הבית. שיראו איך אני חיה.

בקיץ האחרון קיבלתי התמוטטות עצ"ב ודיכאון נפשי. עכשיו אני רק מת"ל שלט שאצליה לגדל את הילדים לבד, ושלא אגיע למצב שישטרכו להכניס אותי למוסד, והילדים יתפורו. להתחתן? מי חושב על זה בכלל. חודשים שלמים אני לא יוצאת כלל מהבית. מי יישאר עם הילדים? לפעמים אני הולכת לחוגים של ויצ"ו לפגוש חברות. אז בתשעה באב, כשנפגשתי עם הגיסות שלי, הן הרביצו לי, כי אמרו שלש שנים זונה ואני הולכת לחוגים כדי לחפש גברים ולהתחתן עם מישהו אחר."

הרגשה של טינה ושנאה

השבוני, כפעם הראשונה אחרי זמן רב, השאירה מטילדה את ילדיה אצל השכנים ונסעה מפתח תקווה לתל-אביב לכנס מיוחד במינו: כנס אלמנות המלחמה. אלה שבעליהן נפלו במדי צה"ל במערכות ישראל, ושנותרו מאז אלמנות. כמה ישנן כאלה בישראל? קשה לקבוע את המיספר המדוייק. אבל לפחות כ-120 מהן הופיעו השבוע בכנס, שנודע להשמיע את זעקתן — זעקה נגד אומה כפוית תודה, שלקחה מהן את בעליהן ושכחה אותן בסבלן.

לכאורה מובטח עתידן של אלמנות לחללי צה"ל. זכויותיהן קבועות בחוקים מיוחדים שנחקקו על-ידי הכנסת ושגוף השיקום במישרד הביטחון מופקד על ביצוען. אבל החוק הוא חוק ותחיים הם חיים. וחוקי החיים חוקים מכל חוק



אם השישה

דיים מפתח תקווה, שהתאלמנה במלחמת ששת הימים, חייה על קיצבה של 950 ל"י לחודש: "אני יושבת עם הילדים בבית."

שנחקק בידי אדם. בזה אחר זה, עלו אלמנות המלחמה אל במת הכנס. שפכו את ליבן ואת בעיותיהן האישיות בפני חברותיהן. בתקווה שיתגלגלו ויעניקו גם את דעת הקהל.

"האינפלציה גורמת לנו לתכול חוסר אונים", זעקה אסתר סהן, אלמנת מלחמת ששת הימים, "כולם במדינה שובתים ורק אנחנו מקבלות את הדין וממשיכות לסבול. מדוע? האם מה שאנחנו מקבלות ממישרד הביטחון זאת נדבה?... מהבחינה החברתית מצב אלמנות המלחמה גרוע ביותר. אחדות מאיתנו לא יוצאות מפתח הבית. נכנסות לדיכאון. אחרות מחפשות פורקן בכל צורת. אנחנו לא ילדות קטנות. אבל במצבים כאלה אפשר לחקלע לרע ביותר."

"אנחנו מקבלות את התגמולים שלנו



שחרור מאס

אלמנת מלחמת ששת הימים, שהתקוטטה נגד הצורך לשלם מס על מכונות כביסה. "זה לא מותרות", אמרה, "זה מצרך חיוני."

למי דירוג של סקידים, התמרמרה בת שבע פריזאנט. "סקידים בדרגה נמוכה ודרגה עומדת. זה עלבון לזכר הבעלים שלנו, כאילו הם היו סקידים בדרגה ב"בניית וזהו זה. נשאר לי למחיה מהתבר מולים שאני מקבלת 400 לירות לחודש. אחרי שש שנים קניתי לי מעיל. זאת תעודת עניו למישרד הביטחון. התקלקל לי הרדיו התקלקל לי השעון ואני יכולה אמילו לתקן אותם."

כולם נהגים לומר שבמותם ציוו לנו בנינו את החיים, חוסיף לדברי האלמנות נציג מרכז יד-לבנים שאירגן את הכנס. "אבל איזה חיים הם אלה?"

אבל תכנס שנודע ליצור עימות פומבי גלוי ראשון בין אלמנות צה"ל לבין אגף השיקום של מישרד הביטחון, הפך לעימות בין שני מחנות של אלמנות:



אלמנות שלוש המלחמות

המלחמות של המדינה: מלחמת העצמאות '48, מבצע סיני '56 ומלחמת ששת הימים '67; האלמנות הוותיקות והקשיחות תובעות עתה הטבות הניתנות לאלמנות הצעירות.



עד ששת הימים

יש לי הרושם שמה שניתן לנו ניתן לנו בחסד, טוענת בת-שבע פריזאנט, אם ל"בית, שהתאלמנה במלחמת ששת הימים. נשאר לי למחיה 400 לירות לחודש."

האלמנות הוותיקות של מלחמת העצמאות והאלמנות הצעירות של מלחמת ששת הימים. היה זה כשאחת האלמנות, ריטה סאבאה, העלתה את בעיות אחזקת ת"מכונות שלה. "אני אם לילד", סיפרה, "עובדת חצי יום ונשאר לי בסוף 217 ל"י לחודש. מזה אני צריכה להתקיים ולהחזיק את המכונות. היינו צריכות להילחם קשה עם מישרד הביטחון שיסכימו לאפשר לנו להחליף רכב...".

תוך כדי כך החלו להשמע לחישות באולם. פנים מקומטות של אלמנות קשישות ולמודות סבל, התעוותו בועם. "ברשה שמדברים על מכונות!" זעקה לבסוף אחת האלמנות הקשישות. "זאת לא ברשה! אנחנו אמורות לילד דיום!" השיבה לה אלמנה צעירה. "יש דברים יותר חשובים למדינה מ" אשר מכונות לאלמנות!" זעקה אלמנה כסופת-שיער.

יש לי הרגשה של טינה וזינאה כלפינו מצד האלמנות של מלחמת ה"עצמאות". טענה אלמנה צעירה. "אל תדאגי, אנחנו לא מקנאות בכך!" קראה מישהי לעברה.

אחת האלמנות הקשישות, שלא הש"תתפה בחילופי הדברים, קמה ממקומה, הפליטה: "ברוך השם, אני לא צריכה מכונות". ועזבה את האולם.

תודת האומה

למרות הגורל המשותף, שאימלל אורי תן, מסרידה תהום של מושגים ודריי שות בין אלמנות תש"ח לאלמנות 1967. "אתן אלמנות המכונות" הטיחה כלפי ה"אלמנות הצעירות, רחל תפוחי, עובדת סוד ציאלית מירושלים, שהתאלמנה במלחמת העצמאות ומאו לא נישאה.

חוק התגמולים לאלמנות צה"ל, נחקק לראשונה ב-1950. סיפרה רחל תפוחי מה מעיק על אלמנות תש"ח: "יש פה אל"מות מודקנות ומקומטות ולא מרוב שנים. זה מרוב סבל. כשאנחנו התאלמנו לא הי"תה לנו דירה ולא נתנו לנו דירה. לא היה לנו מקום אפילו כדי לשבת בשקט ולבכות. איבדנו את הבעלים שלנו. חיינו בעוני. נשארנו בחוסר כל. בין אלמנות תש"ח יש כאלה שעד היום אין להן דירה. אף אחד לא מקנא באלמנה שיש לה מכונות. אבל גם לנו מגיע משהו!"

חצטרפה אליה רחל ליברמן, אף היא אלמנת מלחמת העצמאות: "כולנו חודקנו. יתומי מלחמת השיחור לא קיבלו כלום. יש בינינו התמרמרות על שאלמנות חד"שות מקבלות מכונות. אנחנו רוצות שכל ההטבות שניתנו לאלמנות ויתומי מלחמת ששת הימים ינתנו גם לאלמנות מלחמת העצמאות. למה אלמנה בגיל 60 צריכה לעשות כביסה ביד, ואלמנה צעירה תעשה כביסה במכונה?"

מכונת אינה תחליף לבעל. אבל בישי ראל של 1973 היא סימן לא רק לסטאטוס כי אם גם לתודת האומה. אם עולים חדי"שים מקבלים וולבו, רוצות אלמנות המל"חמה לפחות פורד אסקורט.